Otázka: Rodinné právo

Předmět: Právo, Společenské vědy

Přidal(a): Elys

RODINNÉ PRÁVO

- **Upravuje vznik a zánik manželství, vztahy mezi manželi, rodiči, dětmi a dalšími příbuznými a právní vztahy při náhradní výchově dětí.**
- Jeho stěžejním pramenem je **OBČANSKÝ ZÁKONÍK** (konkrétně část druhá).
- **Rodina** – nejstarší lidskou institucí vůbec. Plní potřebu lidí chránit potomky, učit je a vychovávat a zajistit co nejpříznivější podmínky pro jejich všestranný vývoj.
- Základem rodiny je solidarita = vzájemná pomoc
    - **Jádro rodiny** – tvořené společenstvím ženy, muže a dětí, žijících obvykle ve společné domácnosti
        - taková forma společného soužití je **ZÁKLADNÍ SPOLEČENSKOU JEDNOTKOU**, jejíž členové si navzájem poskytují morální a materiální pomoc a starají se jeden o druhého.
    - **Širší rodina** – všichni pokrevní příbuzní a jejich rodiny.

MANŽELSTVÍ

- Podle občanského zákoníku, **TRVALÝ SVAZEK MUŽE A ŽENY VZNIKLÝ ZPŮSOBEM, KTERÝ STANOVÍ ZÁKON.** Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.

VZNIK MANŽELSTVÍ

- Svobodným a úplným **PROJEVEM VŮLE** muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (snoubenci), že spolu vstupují do manželství.
- **STATEČNÍ OBŘAD** (tj. svatba) je veřejný slavnostní. Musí mít přítomny 2 svědky, oddávajícího (farář/starosta).
- Každé uzavřené manželství se pak zapisuje do **MATRIKY**. (= úřední evidence obyvatel, obsahuje knihy narození, smrtí a manželství) – vede obecní úřad

Zákonem povolené jsou 2 formy sňatku:

- **OBČANSKÝ/civilní SŇATEK** – uzavírá se prohlášením před orgánem veřejné moci (starostou či primátorem nebo pověřeným členem zastupitelstva obce/města) v přítomnosti matrikáře.
- **CÍRKEVNÍ SŇATEK** – uzavírá se před orgánem státem registrované církve nebo náboženské společnosti, která má oprávnění. Oddávající musí doručit protokol o uzavření obecnímu úřadu (zapsání do matriky)

Hlavní podmínky uzavření manželství: (dobrovolný vstup, znalost zdrav. A majetku., stavu, společné příjmení, přítomnost dvou svědků)

- **PŘÍJMENÍ** – snoubenci si vyberou, za budou užívat: **společné příjmení jednoho z nich**, svá **dosavadní příjmení** či zda **příjmení jednoho z nich bude příjmením společným a druhý manžel k němu bude připojovat své dosavadní příjmení**. Snoubenci prohlásí, které příjmení budou užívat jejich společné dě
- Snoubenci předem musejí poznat svůj **ZDRAVOTNÍ STAV**, zvážit uspořádání **BUDOUCÍCH MAJETKOVÝCH POMĚRŮ, SVÉHO BYDLENÍ** a **HMOTNÉHO ZAJIŠTĚNÍ** a prohlásit, že jim nejsou známy **OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ MANŽELSTVÍ** (např. existence jiného manželského svazku jednoho z nich nebo přímý příbuzenský vztah mezi nimi).
- Snoubenci musejí být **PLNĚ SVÉPRÁVNÍ**. Výjimečně může soud povolit manželství i nezletilému, který není plně svéprávný a **dovršil 16 let věku**.
- Uzavřít manželství mohou jen **OSOBY OPAČNÉHO POHLAVÍ**.
- Do manželství musí vstoupit dobrovolně, musí být přítomni 2 svědci

Překážky manželství:

- věk – osoby starší 18 let (nebo zplnoletění 16 let)
- Překážka příbuzenských vztahů v přímé linii = otec – dcera (mohou však sestřenice a bratranci)
- Svéprávnost
- Bigamie
- Poručenství, poručnictví

Práva a povinnosti mezi manžely:

- Podle občanského zákoníku jsou si navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, podporovat se, společně pečovat o děti …
    - Manželé mají **ROVNÉ POVINNOSTI A ROVNÁ PRÁVA.**
    - Manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil **ÚDAJE O SVÝCH PŘÍJMECH** a **STAVU SVÉHO JMĚNÍ**, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných **ČINNOSTECH**.
    - Manžel je povinen při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností **BRÁT ZŘETEL NA ZÁJEM RODINY**.

Společné jmění manželů

- **Součástí společného jmění je to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé za trvání manželství.**
- **S výjimkou toho, co:**
    - Slouží osobní potřebě jednoho z manželů.
    - Nabyl darem, dědictvím nebo odkazem jen jeden z manželů.
    - Nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech.
    - Nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví.
    - Nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

- **Součástí společného jmění jsou dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže:**

    - Se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku.
    - Převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.
- **Předmanželská smlouva** = uspořádává majetek v případě rozvodu.

ZÁNIK MANŽELSTVÍ

- **ZANIKÁ SMRTÍ** jednoho z manželů, případně prohlášením manžela za mrtvé (Soudem)
- **ZRUŠIT** manželství za života manželů lze pouze **ROZVODEM**.
    - Rozvést manželství může pouze soud, pokud je soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Při rozvodu soud přihlíží k zájmům nezletilých dětí.
    - **SMLUVENÝ ROZVOD** – manželé se dohodli na rozvodu.
    - **SPORNÝ ROZVOD** – manželé se nedohodli na rozvodu.

    - Oba typy rozvodů jsou však **soudním řízením sporným**. Rozdíl spočívá pouze v tom, že při naplnění zákonem stanovených podmínek je u **SMLUVENÉHO ROZVODU ROZVODOVÉ ŘÍZENÍ JEDNODUŠŠÍ A RYCHLEJŠÍ**, neboť soud nemusí zjišťovat existenci rozvratu manželství.

RODIČE A DĚTI

= příbuzenství vzniká **NAROZENÍM** dítěte, rodiče mají rodičovskou zodpovědnost = práva na péči o dítě a jeho zastupování + povinnost péče a správy majetku, …

- **vyživovací povinnost** (mezi příbuznými) = patří sem i placení výživného – nelze ho promlčet
    - Rodiče vůči dětem – do chvíle samostatnosti dítěte, povinná šk. docházka,
    - Mezi manžely – princip solidarity – stejné podmínky pro oba
    - Děti vůči rodičům – pokud má dítě vlastní příjem a žije ve spor. Domácnosti – má povinnost přispívat, nebo pokud ji rodiče potřebují
    - Ostatní příbuzní v přímé linii – vnoučata a prarodiče
    - Vůči rozvedenému manželovi – jestli není schopen se živit sám

- Vůči neprovdané matce – otec dítěte po dobu 2 let

REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ

- V ČR od roku 2006.
- **=mezi osobami stejného pohlaví.**
- **Uzavřením nevzniká společné vlastnictví !!! (**V případě dědictví jsou postaveni na úroveň manželů)
- Uzavírá se před **matričním úřadem**. Podmínky pro vstup do partnerství: **dovršením 18 let**, osoby vstupující do partnerství **nesmí být příbuzní v přímé linii nebo sourozenci** a **nesmí být v manželském nebo partnerském svazku, plná svéprávnost a alespoň jeden musí být občanem ČR**
- Partneři pak mají **vzájemnou vyživovací povinnost**. **Mohou vychovávat vlastní děti**, ale **nemohou si osvojit dítě**.
- **Zaniká: smrtí** jednoho z partnerů nebo **rozhodnutím soudu** na základě žádosti jednoho z nich.

PRÁVA A POVINNOSTI ÚČASTNÍKŮ RODINNĚ PRÁVNÍCH VZTAHŮ

- **VYŽIVOVACÍ POVINNOST** – poskytování finančních a jiných prostředků tomu, kdo se sám není schopen o svou výživu postarat.
    - Jde především o vyživovací povinnost **rodičů vůči dětem**, dokud se neživí sami.
    - **Děti** mají vyživovací povinnost **vůči rodičům**, pokud ji nedokáže zabezpečit manžel rodič
    - Vyživovací povinnost existuje i **mezi manželi** navzájem.
    - **Může ji nařídit soud!** (když se neplní)

- Rodičům dále náleží **RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST**
    - Práva a povinnosti, které spočívají **v péči o dítě**. Zejména:
        - **Péči** o zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj dítě
        - **Ochranu** dítěte, zajišťování jeho výchovy a vzdělání.
        - **Určení místa bydliště dítěte**.
    - Rodičovská odpovědnost **vzniká narozením dítěte** a **zaniká nabytím plné svéprávnosti dítěte**. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může **změnit** jen **soud**.

- Dítě je **POVINNO DBÁT SVÝCH RODIČŮ** (svým rodičům pomáhat, respektovat je a ctít …)
- Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo **USMĚRŇOVAT** své dítě výchovnými opatřeními. Dítě je povinno se těmto opatřením **PODŘÍDIT**.

Je nutné určit, kdo je rodičem dítěte.

- Matkou se žena stává v okamžiku porodu dítě
- Určení otcovství: narodí-li se dítě v **manželství** nebo **do 300. dne od zániku manželství**, je za otce považován manžel, nejde-li o ženu znovu provdanou.
- **Souhlasným prohlášením** obou rodičů před matričním úřadem nebo soudem, že daný muž je otcem dítě
- **Rozhodnutím soudu** v případě, že nedojde k určení otcovství předcházejícími způsoby.

Pokud rodiče neplní své povinnosti a řádná výchova dítěte je ohrožena, může ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ či SOUD učinit opatření, aby stav napravil:

- **Napomene** dítě, jeho rodiče a osoby, které řádnou péči o dítě narušují.
- **Stanoví nad dítětem dohled** (navštěvuje ho sociální pracovník a podává soudu pravidelné zprávy).
- **Uloží rodičům nebo dítěti omezení** (zákaz návštěvy nevhodných podniku, zábav atd.).
- **Soud svěří dítě do výchovy jiné osoby** (přednostně příbuznému, např. prarodičům).

NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

- Zákonnými zástupci dítěte jsou jeho rodiče, kteří nesou odpovědnost za jeho výchovu a hmotné zabezpečení.
- Někdy dojde k situaci, kdy se o dítě rodič postarat nemůže, ať vlastní vinou, či nikoliv. => Pak péči **organizuje stát.**

- Jedním z případů, kdy stát prostřednictvím soudu zasahuje do výchovy dítěte je **osvojení** = **statusová změ**
    - **OSVOJENÍ** (adopce) = přijetí cizí osoby za vlastní.
        - Mezi osvojitelem a osvojencem vzniká stejný vztah jako mezi rodiči a dětmi, a naopak zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou.
        - Vzniká právní vztah rodič – dítě
        - Osvojitele mají při výchově dětí stejná práva a povinnosti jako rodiče, včetně rodičovské odpovědnosti a vyživovací povinnosti.
        - Osvojenec přebírá příjmení svých osvojitelů.
        - Osvojen **lze zrušit** pouze do **3 let,** pak už je nezrušitelné

Od osvojení se významově odlišují instituty náhradní rodinné péče:

- **OPATROVNICTVÍ** – právní institut opatrovnictví představuje ochranný prostředek pro osoby, které jsou považovány za neschopné spravovat své osobní záležitosti, např. v důsledku duševního onemocnění, mentálního postižení.
    - Vymezeno soudem v případě střetu zájmu rodičů a dětí a ohrožení majetkových zájmů dítě
    - Opatrovník má práv a povinnosti pouze v záležitostech, které vymezí soud.

- **PORUČENSTVÍ** – stanoveno soudem, pokud rodiče dítěti zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské odpovědnosti. **Poručík** má vůči dítěti zásadně **všechna práva a povinnosti jako rodič**, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost.
    - Poručíkem se stává většinou někdo z příbuzných, dostává od státu finanční zabezpečení
    - **Nevzniká** právní vztah rodič – dítě

- **SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ OSOBY** – stanoveno soudem. Dítě je svěřeno so péče jiného člověka, nemůže-li o dítě pečovat žádný rodič ani poručík.
    - Většinou jde o nejbližší příbuzné dítěte či osobu jemu blízké.
    - Na rozdíl od pěstounské péče **není** tato forma náhradní rodinné péče **financována státem.**
- **PĚSTOUNSKÁ PÉČE** – dítě je svěřeno do péče fyzické osoby (pěstouna), která dostává od **státu příspěvek** na úhradu potřeb dítěte a **odměnu** za práci pěstouna. Pěstoun rozhoduje o běžných záležitostech dítěte – má práva a povinnosti rodič Péče **trvá jen do**

nabytí plné svéprávnosti dítěte. Dítě nepřebírá příjmení pěstouna ani se pěstounskou péčí nemění právní vztahy s pokrevními rodiči.

- **ÚSTAVNÍ VÝCHOVA** – užita v případě, že je **výchova dítěte vážně ohrožena** nebo narušena a není možné nalézt jiná výchovná opatření. Musí být nařízena soudem a trvá do zletilosti dítě
    - Je vykonávána např. v **dětských domovech** či **diagnostických ústavech**.